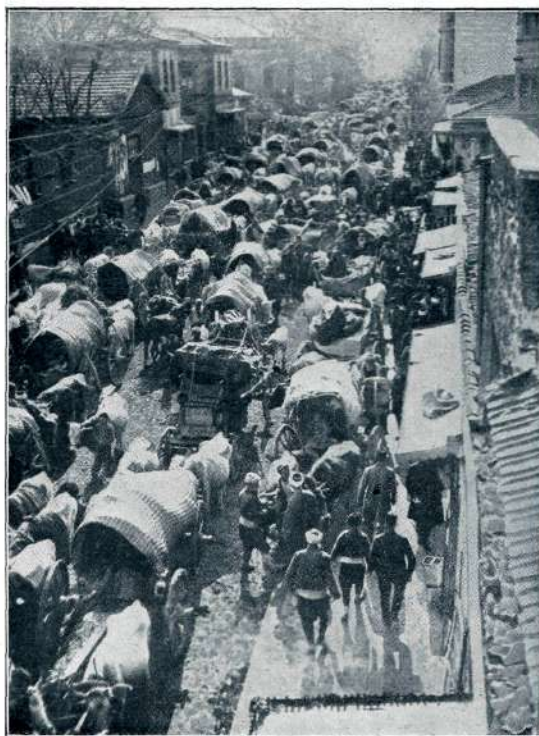

cije te vrste. Mislimo, da se ne more vsak narod ponašati s tako sistematičnim delom o Ameriki kakor zdaj Slovenci. V prvih dveh sešitkih je Trunk obdelal zemljepisne razmere in zgodovino Severnih Zedinjenih držav, v tretjem pa politične, socialne, gospodarske in verske ter začenja z zgodovino slovenskega izseljevanja in njega vzrokih od prvih početkov sem. Vrlina Trunkove knjige obstoji v tem, da v bistvenem oziru izčrpa prav vse, kar nuja Amerika problemov, vse je povedano na pravem mestu in je zelo srečno razvrščeno. Ameriški problem presoja Trunk optimistično. Kar se tiče političnih strank, bi bilo treba razliko med republičansko in demokratiško še bolj pojasniti. Znani ameriški vseučilišni profesor Sloane meni, da je republičanska za ohlapnejše pojmovanje ustave, ki omogočuje centralizacijo, demokratska pa za rigoročno, tako da ostaja avtonomija posameznih Zveznih držav nedotaknjena. Kar se tiče npravne moči amerikanstva, je Trunk polagal po pravici največjo važnost na puritanstvo, vendar ni neupravičeno mnenje, da je v puritanstvu tudi veliko hinavščine. Trunk je dobre strani ameriškega problema obširno osvetlil, slabih pa ni nikjer prezrl, znanstveno vrednost tega temeljitega dela pa bi še bolj povzdignilo, ako bi se bile senčne strani ameriškega življenja še nekoliko ostreje začrtale. V splošnem pa Trunk na podlagi svojega vsestranskega opazovanja in svoje zelo zdrave sodbe, ki ne pozna nobenih predsodkov, Ameriko prav ocenjuje. Pomisleke imamo le proti nekaterim pregenerelnim in enostranskim trditvam, n. pr.: »Amerikanski kongres stoji brezdvomno nad evropskimi zbornicami« — »V zunanji politiki hodi Unija pota npravnih vzorov« — »Glede npravnosti se Evropa ne more kosati z Ameriko« — korupcija se premilo sodi, pravtako razporoke in sovraštvo zoper zamorce, hibe justice se premalo pointirajo, nedostatnost višje duševne kulture bi se morala še bolj markirati, sodba o časništvu pa je jako umestna. Te malenkosti pa knjigi niso v veliko kvar, ker je sicer na višini, zlasti še, kar se tiče socialnega vprašanja. Poglavja o tem se berejo kakor najtemeljitejše razprave, ki so se o tem sploh napisale. Delavsko vprašanje je izborno pojasnjeno, pisatelj se povsod naslanja tudi na zanesljive statistične podatke in je pri obravnavi teh vprašanj gotovo sledil strokovnjaškemu mentorju. Vseskozi originalen je del, ki se peča z naseljevanjem, zlasti Slovanov, posebič Slovencev. Zanimive številke v tem oziru naj vsak sam pregleda. Nasveti, ki jih Trunk našim izseljencem podaja, so najboljši. V osmem delu, ki se bo še nadaljeval, je zbral Trunk zgodovino slovenskih naselbin po vseh državah in mu bo zgodovinopisec slovenskega naroda za ta veliki trud gotovo zelo hvaležen. — Trunkova knjiga, ki je polna lepih in primernih ilustracij in okrašena z umetniškimi vinjetami Vavpotičevimi, sodi v knjižnico vsakega našega inteligenta in v roke tudi možem v najširših krogih, le mladini je ni priporočati, dokler se izseljevanje, ki pohaja večidel iz slabih gospodarskih razmer v domovini, ne poleže. Pisatelj sme biti ponosen na to svojo publikacijo.

F. T.

H. Sienkiewicz: **Skozi pustinje in puščavo.** Roman iz Mahdijevih časov. Prevel dr. Leopold Lenard. Izdala Katoliška Bukvarna, Ljubljana 1912. — Sienkiewicz pozna dobro naša javnost po prevodih Podravskega, ki je prestavil večino njegovih znanih del.

Sienkiewicz, glasitelj nekdanje velike Poljske in njene slavne zgodovine, klicar njene svetle, a tudi njene senčnate strani v trilogiji, največji poznavatelj poljske duše v orisih družinskega življenja (Rodbina Polaneških), apologet krščanstva (Quo vadis), je gotovo več kot vsakdanji feljtonist. Prečitaj v originalu njegov Ognjem i mieczem in pred teboj zaživi zgodovina njegove domovine v vseh živih in bledih barvah. Stil njegov kakor izklesan z dletom v beli kararski marmor, stil historika, ki je najboljše razumel svojo nalogo. A kdor ni našel v njegovih delih pereče satire na obstoječe razmere nekdanje in sedanje Poljske, ta ga ni razumel. Treba se je vživeti v zgodovino nesrečnega poljskega naroda, naroda tradicije in predsodkov — tedaj šele je Sienkiewicz popol-

TURŠKI BEGUNI PRIHAJAJO
V CARIGRAD.

noma razumljiv. Vzemimo n. pr. njegovo predzadnjo povest Wiri (Vrtinci) iz dobe zadnje revolucije l. 1905., kjer vihti pisatelj svoj bič predvsem nad nezdravimi razmerami za brezmejno lahkomišelnostjo bolehajočega poljskega plemstva. Znano je, kako globoko je cenil veliki Tolstoj svojega vrstnika Sienkiewicza. In tudi, če je njegova ustvarjajoča sila že prešla čez zenit, imajo zadnja dela še vedno tako vrednost, da jih lahko z mirnim srcem uvrstimo med svetovno književnost. — V romanu »Skozi pustinje in puščavo« je avtor združil utile cum dulci. Hotel nam je podati sad svojega večletnega študija in raziskovanja Afrike, njenih prebivalcev, puščave in pustinj, zraven pa je narisal s svežimi barvami mojstrsko-psihološko, čudovito in originalno otroško dušo malega Poljaka, štirinajstletnega Stanka Tarkowskega in osemletne Angležinje Nelke Rawlison. Nelka in Stanko sta bila za časa

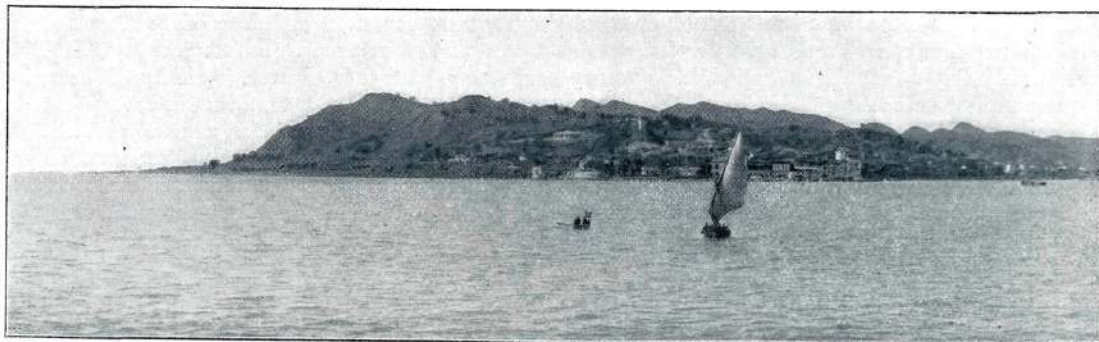
Mahdijeve vstaje vsled izdajstva beduinov ugrabljena svojima očetoma, inženirjema v Port-Saidu pri gradbi Sueškega kanala. Po težkem, žalosti in trpljenja polnem potovanju prideta pred Mahdija v njegov glavni stan. Pozneje se prebijeta po čudovitih, skoro neverjetnih dogodkih v vednih nevarnostih, pomanjkanju, bolezni, po zaslugi energije malega Stanka skoz pustinje in puščavo, med Arabci in Zamorci, proti oceanu, kjer jima pride v najbolj kritičnem času pomoč v osehah dveh, že prej znanih angleških častnikov. Tako se vrmeta zopet k svojima od boli osivelima očetoma, ki sta ju že davno objokovala. Razume se, da je mlado prijateljstvo teh nežnih otroških src vzrastle pozneje v visoko in mogočno ljubezen, ki ju po desetih letih združi za vedno. Poljska kultura, predstavljena v osebi Stanka, se je naslonila na praktično zahodno, angleško, ki jo predstavlja nežna Nelka. — Gotovo višek celega romana je pred Mahdijem (str. 173). Mahdi vpraša Stanka: »Ali se hočeš napiti iz tega vira (resnice)? Ali hočeš sprejeti moj nauk?« — »Prerok,« je rekel Stanko, »tvojega nauka ne znam, torej ako bi ga sprejel, storil bi to samo iz strahu, kot bojazljivec in podlež. Kaj pa je tebi na tem, da bi tvojo vero spoznavali bojazljivci in podleži.« — »Tedad odklanjaš moj nauk?« — »Jaz sem kristjan, kakor moj oče.« — Prevajalec dr. Leopold Lenard se je potrudil, da je kolikor mogoče dobesedno prestavil to delo na slovenski jezik. Kdor pozna poljski jezik natančneje, bo gotovo vedel, kako je to težavno, ker zaide nehoté v polonizme. (Primerjaj prevode Podravskega!) In kljub različnim napakam, ki se žal najdejo tupatam, lahko rečemo, da je to vendar najboljši slovenski prevod Sienkiewiczovih povesti. — Povest pa, ki je izhajala preje kot podlistek »Slovenca«, se bo sedaj, ko je izdana v posebni knjigi, še bolj priljubila. Vrt.

Zgodbe Svetega Pisma. (Dr. Fr. Lampé in dr. J. Ev. Krek. Izdala in založila Družba sv. Mohorja, 1912.) Zgodbe Svetega Pisma so zdaj dovršene. Tudi v tem zadnjem snopiču je jezik krepak in blagoglasen, ne da bi duh originala kaj trpel. Razlaga je korektna in bo umevanje svetopisemskih dejstev v našem ljudstvu zelo poglobila. Knjiga Skrivnega razodetja sv. Janeza bo prav posebno zanimiva s svojo tajinstveno resnobo. Monumentalno delo Zgodb Svetega Pisma, ki nima tudi med drugimi narodi dosti enakih, je dostojno zaključeno.

Slovenske balade in romance. (Izdala in založila Družba sv. Mohorja; 1912.) Zopet zbirka, ki naj v najširših plasteh ljudstva okrepi zmisel za estetično izobrazbo. Ta namen bo dosegla; ne samo, da so ravno balade ona oblika pesniške produkcije, ki ljudstvo najbolj miče, balade so v tej zbirki tudi srečno izbrane (zbrala sta jih dr. Sket in profesor J. Wester) in odgovarjajo v glavnem tudi nravnopedagogičnim zahtevam, ki se morajo staviti zlasti na tako podjetje kakor je Mohorjeva družba. Dvomimo pa, če je bilo treba seznama vseh del onih pesnikov, ki so v baladah zastopani, ker je med njimi dosti takih, ki niso čtivo za ljudstvo. Izvestni dekadentni proizvodi našega pesništva se ne smejo med maso propagirati, že zaradi tega ne, ker je med njimi tudi v zgolj estetičnem oziru dosti plevela.

Zgodovina slovenskega naroda. (Spisal dr. Josip Gruden. Izdala in založila Družba sv. Mohorja; 1912) Zda je izšel drugi svezek Grudnovega dela, ki je naše edino najboljše sistematično delo o zgodovini Slovencev. Kakor kritika prvemu zvezku ni mogla ničesar tehtnega očitati, tako tudi drugemu ne. Pomisliti je treba, da ta zvezek ne obravnava vsega srednjega veka, marveč mu sledi še eden, ki nas bo vedel do reformacije. Gruden piše koncizno in se nikjer ne razblinja; kar zapiše, je dejstvo, sloneče na kritično obdelanih virih. V tem zvezku nam podaja bolj politično zgodovino, socialna in kulturna brezdvoma še sledi. Toda tudi samo konstatiranje zgodovinskih faktov nujno globok vpogled v kulturno ozadje; vrh tega se gre v tem zvezku za najpomembnejše dogodke v naši zgodovini: tragični konec Ottokarjeve države in celjske grofije ter začetek habsburškega gospodarstva. O vladi različnih plemičev v naši deželi se nam šele v tem delu nujajo zgodovinsko zanesljive in celotno zaokrožene slike.

Slovenske večernice. 66. zvezek. Klasična doba je tudi za Večernice že precej tega minula, česar seveda ni kriva Mohorjeva družba, ampak usahli viri pripovedne literature. Vendar smemo s tem zvezkom biti zadovoljni. »Vislavina odpoved«, povest iz švedsko-poljske vojske, od Leje Faturjeve razodeva že znani pisateljin talent za mično, živahno in napeto pripovedovanje. Lea Faturjeva pa zna tudi vplesti povsod blažilno tendenco, kar je za ljudstvo primerno. Bolj literarne in religiozne nego kulturne, etnične in socialne vrednosti je v pesniškem slogu krasno opisano romanje v sveto deželo od Ks. Meška.

DRAČ.